

K34/82

1/14

Dipapadi Dithaloko

- 1 Dipapadi. Ana ke maina a dipapadi tsa bana, mpa, sephuru-sethaa, dikxomo mantlwana, dithsetse, mokxopa wa mutla, Sibiri, lekoti, kxatlelele, kxwele, mokurete, manthsa, kxoloxotswala, xo siana, dithswene, kuku, diketo, moruba, difu, melabo, metewa, le rakaaba. Mpa ena ke papadi ya basemanyana. Xo na le mohlare o barexo ke mpa byale ba o ripa, ke o motelele, o byale ka metantane, empa ona ke o mokoto. Byale ba re xe ba o ripi, ya re lebaka la mo dikxomo di le sekanthseng, ba itiya. Ba itiya ka tsela e, mosemanyana yo mongwe o e swara mafelong yo mongwe le yena o e swara teng, byale ba itiya, ba tiya fase e boela xodimo, byale yo mongwe mosemanyana a kitima a tsenela xana kowa ba tiya, a taboxela xodimo le fase. Xe a taboxela xodimo, mpa e tla ka fase xa maoto, xe a boela fase mpa e tla ka xodimo byale byale xofihlela ba
- 2 mo tiya ka mpa maoto, byale o paletswe o a tswa xwa tsenela e mongwe. Motho yo a kxonaxo batei ba leka ka maatla xore ba mo tiya empa a ba palla xofihlela batei ba lapa, ke yena yo a tsebaxo papadi. Xe ba tiya mpa motho a taboxa ba opela kopelo ya xore ja homo ja homo. Ke papadi ya xo ithuta xo phema.
- Sephuru-sethaa. Ke papadi ya masoxana le dikxarebe xamoxo le basemanyana le bananyana. Ba e raloka ka mabanyana kxorong. Buntsi bya bona ba dula fase ka kxakala, byale ngwanenyana le mosemanyana, ba bapela, byale bala ba bangwe ba opela kopelo ba re, sephuru-sethaa ba bangwe ba re sa madia hoo. Sephuru-sethaa sa madia hoo, bala ba xo bapela ba kokomala fase, byale ba kitima ba kokometse ba hlaramolla maoto, ba isa kowa le kowa xofihla ba tsena maforong a matseno moka ba phekxoxa ba kitima byale xofihlela ba fihla xa bala ba bangwe, yo a tsenaxo pele ke yena a kxonaxo xo kitima, wa ka moraxo ba mosexa, ba re ke mankotlo. Ea dira byale byale xofihlela ba felela ka moka. Ke papadi ya xo ithuta xo
- 3 kxana kxorong mohla wa maxoto, kudu basemanyana ka mosebeto xore xe a tsene ka xare xa sekokoï a se ke a phakisa dikxuru di lapa, xe a thapha, ka xobane ba thapha ba kokobane.

Dikxomo. Ena ke papadi ya basemanyana. Ba bopa dikxomo ka matsopa, ba di lesetsa tsa ora, byale ka moraxo xa mo di omile ba di lwesanthsa, kxomo e e difenyaxo, e kxomolanya tse dingwe ma mola, ke yona e lexo sole. Mohlomong xe ba sa rate xo di lwesanthsa, ba ripa phate ya mafale, ba namedisa dikxomo, ke moka ba tlema kxomo dinaka ka lenti, ba di xoxa, phate ela leina la yona ba re ke ngwana-kotana. Tse dingwe dikxomo ke tsa diphate, ba ripa diphate tsa mafale, mafale ana ke dinaka le tsona ba di lwesanya, e e difenyaxo e di roba dinaka ka moka xa tsona.

Mantlwana. Ena ke papadi ya banenyana le basemanyana. Basemanyana ba axa dintlwana byale banenyana ba a bota, le xo bata ka xare. Ba di axa ka mahlare le xo rulela, banenyana ba axa malapa ka diphate le mabyane. Xe dintlwantlwane di fedile banenyana ba
4 nyakela malwala, le dithsilo tsa xosila mabu, basemanyana ba iphetola dikxomo, ba panana, ba ripa phate ya mafale ba e dira nhla, ba pana dipholo ka manti yo mongwe a swara letsepe (moxoma) yo mongwe a swara sefepi ke moka a thsaela tsa lena, xe mothsaeidi a ka lebala a tiya e ngwe ka maatla ea kokomoloxa ya ema ka maoto ya lla, xe e fenya mothsaeidi e a motiya. Ka sebaka se sengwe ba namelana, xe ela e lapile e re ke lapile, kxomo xa xobe wena, byale byale. Banenyana bona kowa ba sila mauswauswane, dipitsa tsa bona ba epa dikxudu, xe metsi a se kxaufsi ba rotela meroto, ke moka ba tee buupi bya mabu ba faha, xo ja xona xa ba ji. Xe ba tennwe ke dipapadi tse ba tsena ka dintlwaneng ba robala. Banenyana ba xo hlalefanyana ba bopa dipitsana ba faha mauswauswane a bona a babu ka tsona. Bona le mo malapeng a bona ba dira le merututu ya xo dula xodimo xa yona. Mabyala a bona ke metsi a noka, ba bitsana ba e ya ba e nwa xa yola ba tloxa ba yo nwa xa yola byale byale. Basemanyana le banenyana ba xo hlalefa, xe ba dirile
5 mantlwantlwane, ba utswa melatsa banenyana, basemanyana ba utswa maxe, ba apeya ka dipitsana ba ija, le xona papadi ya bona ke ya ka mabanyana.

Dithsetse (modila) Ke papadi ya basemanyana ba banyana, ba tomola modila ba o fotla mahlare, ke moka ba otlana ka ona. Ka xo rialo

ba ithuta xo lwa ka dikxati xe e le ba baxolo.

Mokxopa wa mutla. Papadi ena ke ya badisi, kudu leina la yona ba re ke tsebe ya mutla. Byale ba baxolo ba suxisa ba banyana, ba re xonya bosepa ba kxa sepepe sa motlepe, ba phuthela bosepa ka sona, byale ba re xo mosemanyana yo mongwe, a tsebe ya mutla o ka soxa a re ee, ke xore a tsebe selo, ba mofa a soxa, ke moka masepa a phatlexe, xe a thonaxo makala, ke moka ba mosexa. Xe a ka lla ba motiya, ba re akere ke wena va xore tsebe ya mutla o ka budusa.

6 Sibiri. Ke papadi e ngwe xape ya basemanyana, ya dipudi, xe ba bona pudi e namelwa, ya thsaba, ba e tswara, ba e xoka ke moka phookwana e ngwe le e ngwe e namela ya thsadi e kwaela ka sekxosi, bona ba epela kopelo e ba rexo sibiri sibiri, o ha madiya ho, sibiri sibiri o ha madiya ho, byale byale xofihlela ya thsadi e robala fase, yaba xona ba e xokolla. Masoxana le dikxarebe le bona ba e raloka ba e raloka ka xare xa matlolo, xo tsena lesoxana le kxarebe, ke moka ba opela ba le ba babedi ka xare, fela mosomo o ba o diraxo o sa ba bone, xe ba feditse papadi ya bona, ba a tswa, xe ba bangwe ba le xona ba tsena, byale byale xofihlela ba fella. Xo epela ba no epela byale ka sibiri ya dipudi. Empa papadi ena ya masoxana ba e raloka mosexare, batswadi ba se xona, ba ile mabyaleng.

7 Lekoti. Ke papadi ya basemanyana le banenyana, ya mafello xa dipapadi, byale yo mongwe le yo mongwe a e ya xae xo robala. Ba ya ka dihlophana tsa motse, byale yo mongwe o re, xo kwa xore byale dipapadi di fedile ba nyaka xo ya malaong, a fama yo mongwe a re famee, ba xeso thsabang, ke moka ba thsaba, byale bala ba rakisa bala, xe ba e-na le lebelo, ba yo ba fama ba xona ba thsaba le bona, bala le bona ba xoma ba ba rakisa, ba ba siya ba tsena malapeng a bo-mmabo ke moka lekoti lef letse le basiwa ba tla lala ba eja diboko, ka xolane xa xo na molao wa xore ba tsene malapeng. Ka moraxo xa dipapadi tsatsi le lengwe le le lengwe papadi ke lekoti, xe ba fenyiwa ba bona xore xo na le yo mongwe wa

bona yo a sa kxonexo xo kitira, ba re xo yena pele xa xore ba
fumanane ba mo raka xore a tloxe. Xe xo se na yo a siaxo ba bangwe
mabelo a bona a lekana ba ka no lala ba fumana xofihlela boesa.
Ea fana motho ka xo mo kwatisa mmele wa xaxwe ka seatla xoba ka
monwana.

Kxatlelele. Ke papadi ya ka mabanyana ya basemanyana le banenyana.
Ea dira ka mokxwa o, ba dira dihlopha tse pedi, sehlopha se sengwe
le se sengwe se na le mmxwe sona. Sehlopha sela mmxwe sona o
a ema, byale bana ba xaxwe ba tswikela ka moraxo, wa pele ngwana
o swara mmxwe ka dinoka, a utamisa hloxo, yo mongwe ngwana le yena
o swara ngwana yola wa pele ka dinoka a utamisa hloxo, byale
8 byale ba swarana ka ona mokxwa o, xofihlela ba fela. Sela sehlopha
le sona se ema ka ona mokxwa o, byale bo-mmxwe bona ba lebara,
yo mongwe mosadi a swere lelapi, le ba le phuthetsexo byale ka
seteibulo, yo mongwe a swere selo. Ke moka bo-mmabo ba thoma xo
erela kopelo, ba le babedi fela. Ba re kxatlelele yo mongwe a re
mmalexodixodi, kxatlelele, mmalexodixodi, ngwana o tii thwene,
mmalexodixodi, ba opela byale byale. Eya le xe ba eme ba opela,
yola wa xo tswara lelapi o lwesa xo nyaka xo tiya ngwana wa yola
wa xo se swere lelapi, byale le yena o leka ka maatla xo ba
thibeletsa, ka xo kaba lelapi, xe a kare a phosa a tiya ngwana,
ngwana yowe a mo tlelaxo ke moka o hwile, owe a tloxa a dula fase,
byale yola le yena ke moka o topa lelapi, le yena o leka ka maatla
xo tiya ba yola, le yena a tiya yo mongwe le yena o hwile, xe a ka
phosa a pupa a wa xa xo na ngwana yo ahwaxo. Ba dira byale byale
xofihlela yo mongwe le yo mongwe a fetsa bana ba yola le yola.
Eya le xo sale xo lebane bo-mmabo, yo mongwe le yo mongwe o leka
ka matla xore lelapi la se ke la mo tiya, yo le mo tiyaxo, ke moka
9 mmxwe bona o hwile le bana ba xaxwe, ke xore ke moka ba fentswe,
papadi e fedile.

Kxwele. Ina ke papadi ya badisi, ba etiya mosexare madison, ka
moraxo xa mo dikxomo di fudisitswe di eme meriting dikantseng.
Ba betla kxwele phate ya kxokolo, byale yo mongwe le yo mongwe o

swanetse xo swara mokwale wa xaxwe, ke moka ba nthaxana yaba diripa tse pedi, ba tse mafika a mabedi ba a beya dinong, ka kowa xa tsela dino a mabedi le tsela a mabedi. Eyale yo mongwe le yo mongwe, o bapela le yo mongwe, ka bobedi ba bexa kxopi xare, xo swanetse xo no kxa ka otee, fela a pupa yola o a itiya a neetsa. ba xabom ke moka ba thomile xo itiya yo mongwe le yo mongwe o tiela dinong tsa xabo. Xe ba hangwe ba inwiritse, ke moka ba e topa ba e boetsa xa bala ba babedi ba xare, e nokwa ke bafenyiwa, ke moka ba etiya byale byalo, xofihlela xe letsatsi le ya xo dikela, byale xe mahulele a ehwa, ba tiya ya senyela, bawe ba nwesaxo ewe ke xore ba fentse bala. Kxopi ya senyela nka nore ka moka xa tsona di na le kotse xaxolo, xe o sa kxone xo phema ya xo fumana e ya xo xobatsa. Wa tiya ke kxopi, ba tsea yona kxopi ba kokota ka yona rola e xo teilexo, ba xalafa ka xorialo mowe. La xo se kxone xo phema e be dira dixole, xa xona molato ke papadi ya masoboro.

Makurete. Ke papadi ya badisi, le yona e na le kotse xaxolo. Xo na le rohlare ba re ke thoxo, ba e epa ba fumana sekwere ka xare. Eyale ba thoma xo betla makxai a xo hlaba thoxo. Makxai ba a betla ka mokwa o, yo mongwe le yo mongwe o ripa phate ya xaxwe, a e pharola ka theko e ngwe a dira mafatsa a mane, byale a fefa dinhla, a tsea tse dingwe diphate tsa xo fefiwa a di xwaella ka xare xa mafatsa, byale wa fumana e le mafatsa a mantisi. Xe ba feditse xo dira makxai, ba epa sekoti, byale xe sekoti se tletse, ba thoma xo opela kopelo ya xo hlaba thoxo. Ba re, mokurete rete mokurete rete byale byale, yo mongwe le yo mongwe a hlaba e a e hlabaxo o e hlomola a e bela theko ke dikxomo tsa xaxwe. Xe ba di feditse byale yo mongwe le yo mongwe o bala xore o fumane kxomo tse kae, byale ba xoma ba dula ba dikulusa sekwudu, byale mowe ba swanetse, xo hlomola diphate tse dintsi xo sale tsela tsa manthsarara a rane le phate ka e tee e ba e loketsexo ka xare xa tscna. Eyale mowe xo hlaba motho ka o tee le xona o ja dikxomo tsa yo mongwe a leya xa tsa xaxwe. Eyale ka xore motantane, morabudi, matsobane, lekwapa la bangwe ba xona byale ka ba ke nyaka

xo hlalosa xabotse. Motantane o tsea kxomo ya xaxwe a fakela
 ka moleteng morabudi a hlaba, byale xe morabudi a ka pallwa xo
 hlaba, morabudi o tsea ya xaxwe a e fakela, Motsobane a hlaba,
 xe a ka pallwa, Matsobane wa fakela Lekwapa a hlaba, xe a ka
 pallwa, Lekwapa wa fakela Motantane a hlaba, byale byale. Byale
 xe xo na le yo mongwe yo a kxonaxo xo hlaba o swanetse xo ja
 dikxomo tsa bona ka moka, e be tsa xaxwe, e be ke moka papadi
 e fedile. Monna yo Makase Mmaseokoma o sa phela, o ile a re
 e sa le mosemanyana ba sa hlaba mokurete wa xo bakana, byale a
 bona xore yena, xa hlabe selo, ka xorialo a ka se be le dikxomo
 12 tse dintsi, ya o isa seatla sa xaxwe ka moleteng, yo mongwe o
 ile a mo hlaba ka lekxai seatla, byale papadi ya fela, ba
 leka kudu xo nthsa lekxai la ba sita a lla a kitimela xae,
 ba baxolo ba ya ba lenthsa, o be a hlabile ke Mateke Makokoropo,
 molato a wa ka wa ba xona, ka xore ke papadi ya basemanyana.
 Seatla se ile sa baba sebaka se se telele, xofihlela menwana e
 hunapana sa fola, fela seatla nka re letsoxo lewe xa le sa na mosomo
 o soma ka se setee.

Manthsa. Ke papadi ya basemanyana, ya xo ethuta naleba, xore xe
 a ka fumana mutla o robetse a kxone xo hlaba. Ba a raloka ka
 mokxwa o, ba ripa mapara xoba melamo, ke moka ba fefa nhla, byale
 ba thoma xo sepela, yo mongwe o swanetse xo fosa molamo wa xaxwe
 ka xare xa letsane o hlabe o eme xoba o hlomoxe o we xosele,
 byale bala ka moka ba swanetse xo fosa xore ba hlabe xana kowa
 xo hlabileng yola wa pele, xe ba hlabile o tla xona a topa
 xape molamo wa xaxwe a fose pele le bona ba fosa xore ba hlabe
 xana kowa. Ba fosa ka xo sielana, xe ba ka pupa, yola a xo sala
 13 a fosa moraxo, o swanetse xo dira manthsa, byale ba hlabe kowa
 a hlabilexo, byale byale. Yo se mo nyelaxo ke yowe ba sa pupixo,
 xo fihlela thaloko e fela.

Kxoloxotswala. Ena ke papadi ya ba baxolo xammoxo le ba banyane.
 Ke ya dijo, xe ba ka kwa sejo se tsefa kudu, ba re xo bana
 kitimang lo bitsa kxoloxotswala, xe bana ba satsibe papadi e, ba ya
 ba tlilo hwetsana ba feditse, bona ba sa bitsa Kxoloxotswala.

Ba ya ba ema mo ba ilexo la ba botsa xore ba eme ba mmitse, ba re, Kxoloxotswala Kxoloxotswala byale byale ba theletsa karabo ya sekwale, byale xe ba ka phakisa ba boya, ba re o kae, ba re, xa a arabele, ba re boelang. Ba dira byale xofihlela ba fetsa sewe ba se jaxo, mowe ba tla re dulang xe a sa arabele, ke moka ba dula, ba lebella xore re tla bona la ija selo sela, ba bona ba sa je. Xe e mongwe a ka butsisisa, a re, a selo sela la xoba le apeile se kae, ba re, awa xa se sa rena ke sa Kxoloxotswala, yena mong o tla tla a se tsea, ke moka.

- 14 Xo siana. Ke papadi ya banna, basadi, masoxana le dikxarebe, papadi ena ba e dira mosate fela, empa xa ba ba direle selo, e se xo tumiswa fela, ba raloka mephato. Xo thoma masoxana, ba tloxa kxorong ba ya ba ema mowe ba swanetseho xo ema xona, ba bapela, xe ba eme xabotse ke moka molaudi wa papadi o hlaba mokxosi ke moka ba thoma xo kitima ba libile kxorong ya mosate, ya tsenaxo pele ke moka o tsea sefoka, ba ka moraxoraxo, ba bona ke dithswene. Ba re, thswene ya moraxo mpya di bona yona. Kamoka xa bona ba no kitima ka ona mokxwa owe.

Dithswene. Ke papadi ya basemanyana, ba namela xodimo xa dihlare byale ba bangwe yaba batho, ba bangwe yaba dimpya di rakisa dithswene, batho ba sa setsa, dithswene di thsabela xodimo, ba ratha ka dihlare, xe ba taboxela sehlareng, se sengwe ba lebella xabotse xore di bataxane. Byale ba taboxela sehlareng se sengwe le se sengwe, fela xe dimpya le batho ba ka swara thswene e ngwe tsa e loma le xo tiya ka maatla, thswene e a thaxoxa ya lla, ke moka papadi e a fela.

15 Kuku. Ke papadi ya ka mabanyana ya basemanyana le banenyana. Ba bangwe ba tloxa ba ya ba utama, byale ba bangwe ba sala ba dutsi. Bala ba xo utama ba re, kuku, xo dira ka otee matho, xe a re, kuku ke moka bala ba xo sala ba dutsi ba re, mme mme waka mme mme wa ka ba kitimela kowa ba xokwa a re kuku, ba yo mo nyakela, xe ba sa mmone, ke moka yo mongwe le yena o re, kuku, ba kitimela xona ba epela, ba mo hwetsana ke moka ba mo swara, o tsena sehlopeng sa bona. Ke moka yo mongwe o tla re kuku, ba dira byale.

Ba dira byale byale xofihlela ba ba tswara ka moka, ke moka yaba papadi e fedile.

16 Lakaaba. Ke papadi epa ke mosomo wa xo thapisa dikxomo. Pele xa xore ba e namele, ba ripa ngwana-kotana, ba o namela xodimo xa kxomo, ba e tlemile ka marala, ba tsea marala a mangwe ba tlemella kxomo le ngwana-kotana, byale ba e lesetsa, ya fofa e ya kowa le kowa, e tona ka mokxwa o e ka kxonaxo, e hlwa nao mosexare ka moka, ba e xokolla ka mabanyana, ka moswana ba tsoxa ba e tlemella xape, byale byale, xore e thape ba tla bona e sa tone xona, ba e tlemolla, ba lekisa xo fexa leoto xodimo, a bona e sa tone ke moka wa namela. Ba e thwela moxala, ba e thula nko ka morokola. Byale mowe ke lekaaba, xe dikxomo dixo roxa, ba ba kxonaxo xo nakela ba sala ba kwekwetsitse makaaba, ba banyana bona ba xapa dikxomo, byale xe dikxomo di ba sile sebaka se setelele, ba re a re eeng, ba thoma xo kitimisa makaaba a bona ba nyaka xo bona la yo le kitimaxo ka maatla xo sia a mangwe. Ba bangwe a ba kata a thsaba, ba hangwe le re xo mo kata a sala a tswere ka ditomo a tsoxa a namela.

17 Diketo. Diketo ke papadi ya banenyana fela. Ba epa sekxudu, ke moka ba nyakela matlapanyana ba a fakela ka sekxudung, byale ba nyakela lefsika le lengwe la thetebudi, ke lona lewe ba tla xoketa ka lona. Mafsika ala ba a thsetsexo ka sekxudung ke makula. A ke bale maina a banenyana xore ke kxone xo hlalosa, ke matlale, Kobeng, Motsatsi le Ladisane, - 12 - e noba thsupo xo keta ba keta e le ba bantsi. Matlale o swara moketo, o nthsa makula ka sekxudung, ka xo fosa lefsika (moketo) xodimo, a re o sa le xodimo ke moka a nthsa makula a ba kxakala, a xome a kape moketo o seso wa wa fase, a xome a fose moketo xodimo, o re o sa le xodimo a boetse makula moleteng, xo sale lefsika ka le tee kxakala, a kape moketo o seso wa wa, ke moka ela ya xo sala ke kxomo ya xaxwe o e beela theko, byale byale xo fihlela a kwekwela (xo pallwa) xo kapa moketo xoba xo boetsa makula ka moleteng, a sala a le mabedi ka kxakala, xoba a boetsa makula ka moka ka moleteng, xoba a re o nthsa makula a se ke a nthsa

ke tsona ditsela tsa xo kwekxwela. Xe a kwekxwetse ke moka moketo, o tseya ke Kobeng, le yena o tla no dira ka mokxwa o matlale a dirilexo ka ona. Xe a kwekxwetse, moketo ke wa Motsatsi, le yana a kwekxwela, moketo ke wa Madisane, a kwekxwela moketo o boela ka Matlale, byale byale xofihlela ba fetsa makula, ya kxonaxo o tla ba le dikxomo tse dintsi. Byale xe ba feditse makula, yo mongwe le yo mongwe o beya dikxomo tsa xaxwe xabotse. Byale ba thoma xo jana dikxomo, matlale o nthsa dikxomo tsa xaxwe a di fakela ka moleteng, ke moka Kobeng a keta, ba no keta byale ka xe ba keta makula, xe kobeng a ka kwekxwela, ke moka Kobeng o tsea tsa xaxwe dikxomo a di thsela ka moleteng ke moka Matsatsi a keta, xe a ka kwekxwela, ke moka Motsatsi o thsela dikxomo tsa xaxwe, Madisane a keta, xe a ka kwekxwela, ke moka Madisane o thsella Matlale, ba dira byale ka xo latelana. Byale yo a kxonaxo o tla ja dikxomo tsa bona ka moka a fetsa, a ke re Matlale o fetsa dikxomo tsa Madisane, Madisane o sala le kxomo ka e tee, byale Madisane o swanetse o bexa kxomo ya xaxwe ka seatleng, Matlale a kete a e tsee, a xome a mofe, Madisane a rimamise seatla, a bexe kxomo ya xaxwe byale Matlale a kete a tsee, ke moka Madisane o hwile, Motsatsi le yena a thsella Matlale, a no dira byale ka xe a dirile Madisane, ke moka Motsatsi o hwile, Kobeng le yena a thsella Matlale, Matlale a di fetsa ke moka Kobeng o hwile, xona mowe papadi e ke moka ba phadile ke Matlale. Ba xona ba keta nae ka tsatsi le lengwe a ba bolaya, ba xona ba dira byale a ba bolaya, ke moka ba xana xo keta nae, o swanetse xo keta le ba ba kxonaxo kudu.

- IS -

Moruba. Ena ke papadi ya banna, masoxana le basemanyana, papadi ena e hlaxa le bathoka, ba epa dikxudu tse nne, byale ka tsena:-

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
 ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
 ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○
 ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Byale ba fakela matlapa, kudu kudu ba fakela marula (dikoko) mafsika ba re a baka ditladi, sekhudu se sengwe le se sengwe mafsika a mabedi, ka le tee xo sekhudu sa kraufsi le sekhudu sa mafello, ke moruba wa sesotho owe, a ke nape ke re o no wa ka

20

xodiho ke wa Sesotho. A na a ka xare ke mafika (dithoba).
 Ya mona xa thoba ka e tee nka mowe dithoba di swanetseho xo
 sepela diya ka xona. O sepedisa dithoba tse pedi tse dilatelaxo
 thoba e e tee e, wa di nametsa xodimo xa thoba ke moka wa siya
 ka e tee xona kowa thobeng wa feta le e ngwe o hlaba ka yona
 kowa sekxudung sa xo hloka thoba, ke moka wa sala, yola le yena
 a sepela byale a hlaba a sola, ba nosiedisana byale byale,
 xo fihlela ya kxonaxo a fetsa dithoba tsa yo mongwe, byale ba xoma
 ba hlahlela xape, yo mongwe xoba yo noola a xoma a mo fisa, byale
 byale xofihlela ba tenwa, byale ba itha moruba wa senyela, yo
 a fisiwaxo ka ona ke xona a tloxile le senyela.

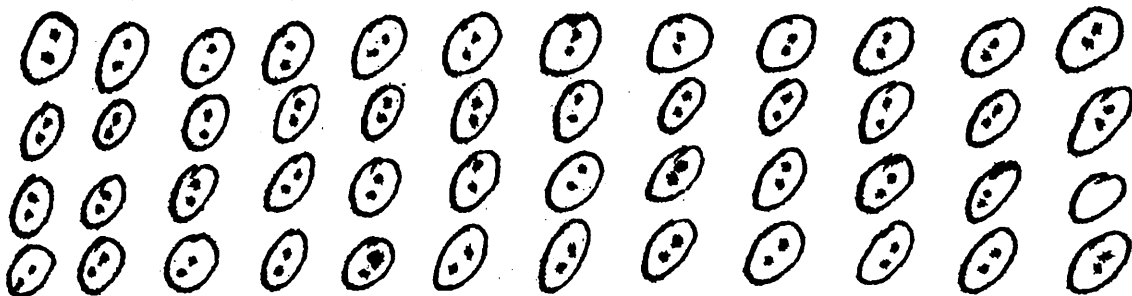
Moruba wa SETHSAKANÉ ke o:

21

Dikxudu tsena ba re ke makxele, ona ba hlahlela dithoba tse tharo
 lekxeleng le lengwe le le lengwe, ba o hlahlela makxele ka moka,
 tsena tea ka xare ke dithoba. Yo mongwe le yo mongwe o thoma ka
 xo sepedisa tsa makxele a ka xare, xore a tle a fumane tsela ya
 xo hlaba, xosoleng o byale ka wa Sesotho o sola lekopa ka le tee.
 Le ona yo a fentseho yo mongwe o fetsa dithoba tsa xaxwe.

Moruba wa SENKONE ke ona:

Ke dirile poso sekxudung se sengwe sa mafello, xa xona thoba. Ona
 ba hlahlela dithoba tse pedi lekxeleng le lengwe le le lengwe, empa
 tsa ka makxeleng a kantle xa di sepele, xo sepela tsa ka makxeleng
 a ka xare. Moruba o ba sola xabedi, empa xe o ka kxona xo tswa ka
 xare wa fumana tsa kantle, ke moka wa tlolela, o fakela xape dithoba
 tse pedi makxele eng awe o ilexo xe o tlolela wa fumana dithoba,

xore lekxele le bo le dithoba tse nne, byale mowe o tla xona xo sepedisa tsa kantle. Le ona ya fentsexo yo mongwe o fitsa dithoba tsa xaxwe. Basadi ba bathoka xe o ile wa fisa mothoka pelo tsa bona xa di thabe xe mothoka a ka fenya wena o tla kwa ba moreta.

- 22 Manteledi. Papadi ena ke ya hanenyana, le dikxarebe ba e raloka. Ba tsea dithoro tsa leheya ba di bapetsa tse dintsi ka mokxwa o ba ka kxonaxo, byale ba re kowa di bapetse, ba tsea tse dingwe ba di bexa xodimo xa tsela, ba siya dithoro tse pedi tse ba sa di hlatlaxanthsexo tsa mathomo, tsona di na le maina ya pele ke Manteledi a bo tsela le ngwana mararela le tsela. Byale ba kxobakana, yo mongwe a ponya, yo mongwe a mutsisa a re, mo ke mang, yola wa xo ponya a re manteledi a botsela, ke xore thoro ewe a e na nati. Mo ke mang mo, manteledi a botsela, mo ke mang mo, ngwana mararela le tsela, mo ke mang mo, kxurumulla o bee fase, ke moka o fosa thoro ela e ngwe o e bexa fase e sala e le e tee, byale o boela xo thoma mathomong, mo ke mang mo, manteledi a bo tsela, mo ke mang mo, ngwana mararela le tsela, mo ke mang mo, mowe xa xona le selo, mo ke mang mo, kxurumulla o bexa fase. Mo ke mang mo, manteledi a bo tsela, mo ke mang mo, ngwana mararela le tsela, mo ke mang mo, mowe xa xo na le selo, mo ke mang mo, kxurumulla o bexa fase. Byale byale xofihlela a di fetsa, xo mo palla ke xe a ka re kxurumulla mowe clexo thoro ka e tee, xoba a re le xona xa xo na le selo e le xore dithoro di pedi. Tsa mo sita, xo ponya yo mongwe, le xe a ka di fetsa o sutella yo mongwe, xo fihlela ba felela, le yola a ba butsisaxo le yena ba mutsisa.

23 Mma. Ena ke papadi ya basemanyana le hanenyana ya ka mabanyana. Ba tsea lelapi ba tlema yo mongwe nahlo, a se ke a bona, byale ke moka a re, mma mma o tswa kae, bala ba re ke tswa bopedi ngwanaka, xe a ekwa xore ba bolela kowa o a ba rakisa xore a tsware yo mongwe byale le bona ba thsaba. Mma mma o tswa kae, ke tswa bopedi ngwanaka, mma mma o tswa kae, ke tswa bopedi ngwanaka byale byale xofihlela a tswara yo mongwe. Pa mo tlemolla ba tlema yola a mo tswerexo, le yena a dira byale, a tswara yo mongwe ba mo tlemolla ba tlema yola, byale byale xofihlela la fella

ke moka papadi e fela.

24 Kxupye. Ke papadi ya ka mabanyana ya basadi le banenyana le basemanyana. Ba nthaxana ka dihlopha yaba dihlopha tse pedi, sela sehlopha se na le masebana yo a bathaxo, sela le sona. Ba tha ka thoro, bana ba yola mmako bona o re axee letsang qiatla byale ba axeletsa ka xo tswikela, mmako bona a swere thoro ka seatleng, byale a sepedisa seatla sa xaxwe ka diatleng tsa bana, a lahlela thoro seatleng sa ngwana yo mongwe, mowe seatla sa mmako bona se fetaxo, ngwana o swanetse xo kxupara seatla, byale xe a ba feditse xo batha ke moka ba supa bala diatla tsa bona ka kxupere. Byale bala ba tiya seatla sa yo mongwe le yo mongwe, xe a ka re a tiya a re, a sesu a fetsa a tiya seatla se senaxo le kxupye ke moka o kxotlile, ba boeletsa xo tha xape, xe a tla fumana kxupye o swanetse xo tiya matsoho ka moka, xo be xo sale ka le tee, xe a tiya lona a e fumana, xona a kxotla ka baka la xore e be xo setse lona, byale le yena ke moka o tha bana ba xaxwe. Le bona ba tla no dira byale, xe byale e ba tenne, ba tha ya dikxomo, xo tha xona ba no tha byale ka peleng, empa xo fapane

25 xo tieng, xona xe motho a tiya o swanetse xo tiya letsoho le le naxo le kxupye, a tiya lesele ke moka yo a naxo le kxupye o re mmau bana le kxomo ba xoma ba tha xape, a xoma a tiya lesele ba xoma ba re mmau, bana le kxomo tse pedi, xe motho a ka sitwa xore mmau, xa se kxomo ke pudi, a xoma a se ke a re mmau xa se pudi ke mpya. Xe a ka re a thoma xo tiya a tiya mowe xo naxo le kxupye ke moka o swere kxomo a e salla, le yena wa tsea o tha ba xaxwe bana, ke moka ba dira byale byale. Ka moraxo ba tha kxupye ya xo tswa, yona e byale ka ela ya pele, wa kitinela xo tiya mowe kxupye e naxo xona, wa kwa a re kxotlo, ke moka ngwana yo mongwe o thsile, ba dira byale xo fihlela ba etswa ka moka le ba yola le bona ba etswa ka moka.

Eyale bala ba ilexo ba thoma xo tha ya xo tswa ba tlilo dira mataketake, byale bala bangwe ba fetola ka xore taka, ba xoma ba re a nye nasepa, bala ke moka ba tswa mare. Xe ba etswa mare ba le byale ke moka xa ba ba bolela ba homola tuu, byale bala ba kxuwa-

26 kxuwetsa (yo sexisa) ba leka ka mokxwa o ba ka kxonaxo xore ba
 sexe, xe ba ka sexe, tala le bona ba dula fase, ba honola bala
 le bona ba sexisa, xe ba ka se ke ba sexa xo fihlela bala ba fellwa
 ke dikxuwakxuwetso ke mona bala ba thaxoxa ba re hlowa nyclaa.
 ne moka papadi e fedile.

Lerotse la polo. Ke papadi ya badisi, ya lebaka la marexa. Tsatsi
 la phero e kxolo ya xotonya, ba xotsa mollo madisong, byale xe
 dikxomo di tloxa marona mozemanyana yo mongwe xo ditibela, xe a
 boya o tllilo hwetsana yo mongwe a dutsi madilong a xaxwe, xe
 a re, a nka baka lang o dula madulong a ka, ke moka yola o re,
 madulo ke a thswene, byale yola o tla re rotse la pholo xa le
 sotelwe xo sutelwa motsakwane, ke moka o tsena ka kxang madulong
 a xaxwe xe a na le maatla, o tla bula sebaka a dula, xa se na maatla
 xa xabo ke thabeng o tla dula phefong. Xe di tloxa xape ba
 re tsenka (xo roma) yo mongwe a yo tibela dikxomo, bara yola a
 xoba a ile xo tibela, ke moka a re ke tsinkile mokete, a ya a di
 tiba, le yena o tllilo nofumana ba tibile madula, mosomo ke onola
 27 wa yola wa pele. Letsatsi le ka dikela ba dutsi mollong lesofi la
 ba la swara, ba sa nyake xo tloxela ka baka la phefo, xoba dikxomo
 di ka la tsa lahlexa ba sa nyake xo tloxela mollo, ka baka lewe,
 mollo ke sexoka badisi. Ba tsatsi le lengwe xe ba sa rate xo
 tsenkana, ba kua diphephe, di dira ke motho ka o tee, a di
 thamenetsa ka xare xa menwana tsa xo lekana badisi, byale a ripa
 se sengwe ka monwana xoba meno, byale a di kxupara a re yo mongwe
 le yo mongwe a tsee sa xaxwe, yowe atsea sa xo ripiwa ke yewe
 di mo saletsexo o swanetse xo tiba dikxomo. Xe di tloxa xape
 le yena, o swanetse xo dirabo diphephe, byale byale.

Difu. Ena ke papadi ya basemanyana, empa kudu kudu ke thuto,
 ya xo tanya dinonyana le tse dingwe. Ba nyakela mafrika ka
 moraxo ba nyakela, phate ya kokwane le lehlohlodiane, byale ba
 yo ripa phate e ngwe ya xo thankxoletsa, mona phateng ya xo
 thankxoletsa ba xokella lenti, ka mafelelong xa lenti, ba xokella
 phatenyana. Ke moka ba tsea kokwane ba thekxa lefsika ka yona,

28 ke moka ba tsea lehlohlodiane ba bexa ka fase xa sefu, byale ba tsea sethathaxoletso ba se fakela ka xare xa kokwane, ke moka ba boetsa kokwane moraxo, xore xe sefu sewa sa se ke sa thekxa ke kokwane, byale ba tsea phatenyana ela ba xo e xokella mafelong xa lenti ba phereketsa kokwane, ya xoma ya swara ke lehlohlodiane. Ke moka xo fedile se setswellaxo sa xata lehlohlodiane, ke moka sefu se awa sa tanya.

melabo. Le yona ke papadi ya xo ethuta xo rela dikxaka, le dikxwale le tse dingwe. Ba ohla lenti, byale ka moraxo ba nyakela lehupulo le lehlohlodiane, ba nyakela phate, ya kobi, ba e kokotela fase byale bat sea lenti ba xokella lehupulong, ke moka ba oba lehupulo ba theya ka lenti le phatana ya lona kowa phateng ya kxwexa, ke moka ba hlaramolla maxwe a lenti xodimo xa lehlohlodiane, ke moka xo fedile, byale ba fela ba re xo ba banyana ba tsenthse seatla ba these lehlohlodiane, byale xe ba re ke a thesa molabo wa ba tanya.

29 Xo hlapa, baseranyana le banenyana ba nyaka xo hlapa bodibeng. Byale xe ba hlapa ka mo budibeng ba famana lekoti. Yo mongwe a fama yo mongwe ke moka o tiya bokona wa thsaba, xe a bona xore o kxaufsi le xore a mo sware, o wa thinya, a kitima ka fase xa metsi, mohlomongwe a patlama, ka moraxo xa sebaka yola a bona a nyoloxa xosele, xe a sa kxone xo tinya se nyela se tloxa nae, ba dirá byale byale xo fihlela ba tenwa xo hlapa.

END 717